

Kursplan för

Hälsa i samhälle och miljö, 12 hp

Public Health and Environmental Medicine, 12 credits

Denna kursplan gäller från och med höstterminen 2013.

Observera att kursplanen finns i följande versioner:

HT13 , VT16 , VT19 , HT19 , VT20 , HT20 , HT21

Kurskod	2LK100
Kursens benämning	Hälsa i samhälle och miljö
Hp	12 hp
Utbildningsform	Högskoleutbildning, 2007 års studieordning
Huvudområde	Medicin
Nivå	AV - Avancerad nivå
Betygsskala	Underkänd (U) eller godkänd (G)
Kursansvarig institution	Institutet för miljömedicin
Medverkande institutioner	<ul style="list-style-type: none">• Institutionen för kliniska vetenskaper, Danderyds sjukhus• Institutionen för neurobiologi, vårdvetenskap och samhälle• Institutionen för biovetenskaper och näringslära• Institutionen för medicin, Solna• Institutionen för onkologi-patologi• Institutionen för global folkhälsa• Institutionen för klinisk forskning och utbildning, Södersjukhuset
Beslutande organ	Programnämnd 2
Datum för fastställande	2013-03-20
Kursplanen gäller från	Höstterminen 2013

Särskild behörighet

Alla högskolepoäng från termin 19. Student som underkänts på verksamhetsförlagda utbildning (VFU)/motsvarande till följd av att studenten visat så allvarliga brister i kunskaper, färdigheter eller förhållningssätt att patientsäkerheten eller patienternas förtroende för sjukvården riskerats, är behörig till nytt VFU-tillfälle först när den individuella handlingsplanen ha fullföljts.

Mål

Kursens lärandemål syftar till att den blivande läkaren ska kunna omsätta tidigare förvärvade och nya kunskaper och erfarenheter såväl i en miljö- och samhällskontext som i praktiskt handläggande av patienter med vanligt förekommande symptom och sjukdomar.

Studenten ska:

- förstå hur individens hälsa och sjukdom påverkas av såväl samhällsstruktur, arbete och miljö som sociala förhållanden och livssituation.
- kunna förstå läkarens roll i teamsamverkan kring folkhälsoarbete, prevention och rehabilitering.
- kunna värdera kunskap och göra riskbedömningar med ett vetenskapligt förhållningssätt.
- vara medveten om sitt förhållningssätt till olika patientgrupper och till olika riskgrupper, liksom till olika kulturer
- kunna förhålla sig till patienters olikartade upplevelser av samma hälsoproblem och kunna reflektera över sina egna känslor och handlingsberedskap i olika situationer och hur dessa kan påverka bemötandet och vården av patienter.
- kunna handlägga patienter med oselekerade hälsoproblem och symtompresentationer
- kunna använda relevanta kompetenser, där ett vetenskapligt och humanistiskt synsätt förenas, och etablera goda relationer i mötet med patienter, anhöriga och medarbetare.

Målen relaterar till de övergripande lärandemålen för hela läkarprogrammet. Mål avseende kunskaper och förståelse är nivåindelade enligt SOLO-taxonomin: S1) enkel (t.ex. känna till, identifiera), S2) sammansatt (t.ex. redogöra för, beskriva), S3) relaterad (t.ex. analysera, relatera till), och S4) utvidgad (t.ex. teoretisera, analysera). Praktiska färdighetsmål är nivåindelade enligt Millers pyramid: M1) veta, M2) veta hur man utför, M3) kunna visa, och M4) kunna utföra yrkesmässigt.

Medicinsk kunskap och förståelse

Systemet människan, i balans

Studenten ska kunna:

- reflektera över hur hälsobefrämjande faktorer påverkar hälsan samt över betydelsen av prevention för att förebygga sjukdom (S4).
- redogöra för faktorer som är av betydelse när det gäller att bevara sin psykiska hälsa i en stressfylld arbetsmiljö där läkaren möter lidande och död (S3)

Systemet människan, i obalans

Studenten ska kunna:

- handlägga patienter med varierande symtompresentationer och sjukdomar (S4, M4).
- redogöra för psykologiska mekanismer och metoder att handskas med dem på ett optimalt sätt i mötet med patienter, anhöriga och medarbetare (S4)
- förklara och reflektera över symptom och sjukdomars konsekvenser för individen (S4).
- reflektera över hur känslighet för yttre påverkan kan vara relaterad till ålder, kön, och till utsatta grupper (S4).
- förklara vanligt förekommande arbets- och miljörelaterade riskfaktorer samt deras betydelse för utveckling av sjukdom (S3).
- förklara psykosociala belastningars och den psykosociala arbetsmiljöns betydelse för hälsa och ohälsa (S3).
- förklara hur den initiala behandlingen på skadeplatsen ska ske samt vilka grunderna är för prioritering vid stort skadefall (S3).
- förklara grunderna för psykologiskt och socialt stöd vid katastrofer, såväl till skadade överlevande som till anhöriga (S3).

Människan i samspel

Normal och onormal social struktur och funktion

Studenten ska kunna:

- förklara hur sociala respektive psykosociala förhållanden, livsstil och livssituation kan bidra till skillnader i sjukdomsförekomst samt upplevelse av sjukdom och symptom, samt hur sjukdom kan få sociala konsekvenser (S3).

Hälso- och sjukvården

Studenten ska kunna:

- reflektera över hur välfärdssystemet och hälso- och sjukvårdens struktur, samt

finansieringen, påverkar befolkningens hälsa såväl som vårdutnyttjande (S4).

- reflektera över sjukvårdens, försäkringskassans, arbetsgivarens och arbetsförmedlingens medansvar för människors återgång till arbetslivet efter sjukdom eller skada, och kunna identifiera faktorer som underlättar, respektive försvårar, denna återgång (S4).
- förklara vilka uppgifter, vilken organisation och vilken kompetens primärvården respektive företagshälsovården har och deras respektive samverkan med andra aktörer (S3).
- förklara betydelsen av rehabiliteringsinsatser ur ett samhällsperspektiv (S3).
- förklara hälso- och sjukvårdens planering inför stora olyckor och katastrofer i Sverige, såväl som globalt (S3).
- redogöra för lagstiftning inom arbets- och miljöområdet, liksom för myndigheters och organisationers funktion (S2).

Roller, ansvar, befogenheter och skyldigheter

Studenten ska kunna:

- redogöra för skyldigheter och ansvar, till exempel att skriva läkarintyg till patienter, sjukvårdshuvudmän och myndigheter samt redogöra för läkarens skyldigheter vid handläggning av dödsfall (S4).
- förklara sjukvårdens i lag och konventioner formulerade värdegrunder samt individens ansvar och möjligheter att agera i enlighet med dessa värdegrunder (S3).
- förklara olika aktörers roller i kvalitets- och säkerhetsarbetet för att öka patientsäkerheten (S3).
- förklara olika aktörers roller i läkemedelsfrågor, både i sjukvården och i samhället (S3).
- redogöra för patientförsäkringens betydelse för patienten, såväl som för hälso- och sjukvården (S3).
- redogöra för lagar och förordningar som reglerar läkarens ansvar inom hälso- och sjukvården (S2).
- redogöra för organisationen vid stora olyckor och katastrofer (S2).

Hälsoekonomi

Studenten ska kunna:

- förklara hur kostnader inom hälso- och sjukvården påverkas av sjukdomspanorama, samhällets och vårdens organisation samt av finansieringsmodeller (S3).
- redogöra för hur man med hälsoekonomiska metoder kan beskriva kostnader i relation till nytta och effekter inom hälso- och sjukvården (S2).
- redogöra för läkemedlens medicinska och ekonomiska betydelse i ett övergripande sjukvårds- och samhällsperspektiv (S2).

Epidemiologi

Studenten ska kunna:

- förklara hur epidemiologiska studier är upplagda samt förklara felkällor i sådana studier generellt samt inom allmän-, arbets-, miljö- och socialmedicin (S3).
- bedöma epidemiologiska data om sociala förhållanden, riskfaktorer och sjukdomar i olika populationer eller geografiska områden, t.ex. olika kommuner (S3, M3)

Folkhälsa

Studenten ska kunna:

- förklara utsatta grupper, till exempel hemlösa, psykiskt sjukas och olika etniska grupper specifika sociala och medicinska problem samt sjukvårdsbehov (S3).
- förklara riskbedömningar och hur risker kommuniceras till patienter, aktörer inom sjukvården, arbetslivet samt andra målgrupper (S3).

Prevention

Studenten ska kunna:

- förklara principer för evidensbaserad prevention i befolkningen samt förstå innebörden och skillnaden mellan primär, sekundär och tertiär prevention (S3).
- förklara metoder för att förebygga ogynnsam påverkan av miljöfaktorer (S3).

Miljö

Studenten ska kunna:

- förklara grundläggande begrepp avseende riskbedömning samt metoder för att identifiera och uppskatta exponering för sådana miljöfaktorer som kan vara sjukdoms- eller besvärsframkallande (S3).
- redogöra för vissa katastrofrisker och förklara effekterna på befolkningen, till exempel psykiska reaktioner, och på samhället (S3).

Undervisning och lärande

Studenten ska kunna:

- reflektera över läkarens roll och möjligheter att agera i folkhälsoarbetet (S4).
- diskutera hur säkerhetstänkande och systematisk uppföljning av händelser/skador kan öka säkerheten inom sjukvården och arbetslivet (S3).

Färdigheter

Systemet människan, i direkt kontakt

Studenten ska kunna:

- handlägga allmänmedicinska konsultationer med användande av en patientcentrerad samtalsmetod (S3, M4).
- handlägga patienter inom slutenvården på ett sätt där ett vetenskapligt och humanistiskt synsätt förenas (S3, M4)
- ge patienten symtomrelaterad rådgivning i preventivt syfte (M4).
- ta och tolka en grundläggande miljöanamnes och utreda och bedöma de vanligaste arbetsoch miljömedicinska besvären och sjukdomarna (M3).
- bedöma funktionsnedsättning, prognos, varaktighet och arbetsförmåga samt kunna utforma en rehabiliteringsplan i samverkan med patienten, arbetsgivare, försäkringskassa och andra aktörer i samhället (M3).
- förklara och motivera åtgärder, så kallad riskkommunikation, för att förebygga exponering för riskfaktorer på både individ- och gruppnivå (S3, M3).
- prioritera och initialt handlägga skadade vid stort skadeutfall (M3).

Systemet människan, i indirekt kontakt

Studenten ska kunna:

- skriva försäkringsmedicinska intyg och rättsintyg (M3).
- analysera specifika miljöfaktorers roller som tillräcklig, eller bidragande orsak till en given sjukdom (S4, M3).
- identifiera både riskgrupper och riskbeteende (S3, M3).

Människan i samspel

Studenten ska kunna:

- bedöma och reflektera över samspelet mellan individ, samhälle, miljö och hälsa (S4).
- samarbeta med andra professioner och ha kunskap om deras roller (S3).
- resonera om hälsovinster och samhällskostnader i hälsoekonomiska termer (S3).
- värdera risker och nytta med att sjukskriva patienter under kortare eller längre perioder (S4).
- identifiera etiska problem inom förebyggande arbete (S4).
- förstå principerna för motiverande samtal i rådgivning om livsstil och hälsa (S3, M3).
- kommunicera risker, såväl i tal som skrift, på ett för målgruppen (patienter, kollegor, myndigheter etc) anpassat sätt (S4, M3).

Förhållningssätt

Kunskaper och attityder

Studenten ska vara medveten om och:

- förstå läkarens ansvar och befogenheter inom och utanför vården samt känna till skyldigheten att agera utifrån detta (S4).
- förstå betydelsen av att beakta människors olika riskupplevelse avseende exponering (S4).
- förstå etiska frågeställningar i relation till riskbedömningar, prevention och rehabilitering (S4).
- identifiera och reflektera över etiska dilemman (S4).
- förstå och kunna ta hand om patienters, anhörigas, medarbetares och egna psykologiska

reaktioner i mötet med lidande och död (S3, M4)

- ha förmåga till helhetssyn på patienten med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna (S3, M4)

Beteende och värderingsförmåga

Studenten ska kunna:

- integrera ett humanistiskt och naturvetenskapligt perspektiv, liksom jämställdhets- och mångfaldsaspekter, och vara medveten om de egna värderingarnas betydelse (S3, M4).
- integrera miljömässiga, sociala och kulturella aspekter i bedömningar och beslutsfattande (S3, M4).
- analysera sina starka och svaga sidor i allmänmedicinska konsultationer, reflektera över vilka områden som behöver utvecklas vidare och hur denna utveckling är möjlig (S3, M4).
- reflektera över sin egen professionella roll i relation till sjukvårdens organisation (S3, M4)

Innehåll

Kursens ämnesmässiga kärna utgörs av såväl ett individ- som ett samhällsperspektiv. Den enskilde patientens hälsoproblem ses ur ett psykosocialt och existentiellt perspektiv men även mot bakgrund av befolkningens hälsa. Här ingår symptoms och sjukdomars förekomst i befolkningen samt hur hälsa påverkas av samhällsstruktur, sjukvårdsstruktur, arbetsmiljö, allmän miljö, kulturella och sociala förhållanden. Underordnade temata är välfärdssystemet och försäkringsmedicin. De medicinska ämnesområden, som huvudsakligen berörs är allmänmedicin, social- och psykosocialmedicin, arbets- och miljömedicin samt katastrofmedicin. Dessutom ingår delar av rehabiliteringsmedicinen, rättsmedicinen, läkemedelsläran och hälsoekonomin.

Kursens kärna utgörs också av professionell och vetenskaplig utveckling. Mål för professionell utveckling som ingår i Hälsa i samhälle och miljö berör, bland annat, hälso- och sjukvårdens organisation, ekonomi och riskkommunikation, en fördjupad kunskap om betydelsen av en god patient-läkarrelation och hur en sådan skapas samt en förmåga till helhetssyn på patienten där ett naturvetenskapligt och humanistiskt synsätt förenas.

Kursen kännetecknas av en tvärvetenskaplig inriktning. Här integreras en individinriktad klinisk del med samhällsperspektivet på ett sätt som inte kan inordnas i ett organsystem eller diagnosgrupp. Arbets- och miljörelaterade skador och sjukdomar samt rehabilitering ingår också. Basvetenskap, som epidemiologi, molekylärmedicin och klinisk farmakologi, samt kliniska ämnen som allmänmedicin, integreras naturligt under kursen. Primärvårdens lärande sker i klinisk praktik på en vårdcentral där studenten tränas i att problemdefiniera och handlägga patienter med vanliga hälsoproblem, diagnoser och symptompresentationer med patientcentrerad metodik. Professionell utveckling bedrivs i integrerad form med inriktning på bl a patienters, anhörigas och medarbetares reaktioner i mötet med sjukdom och död, hur läkaren kan fungera optimalt och vara hållbar i en stressfylld yrkesvärld att leda och agera i ett interprofessionellt team. Övrig undervisning innefattar bl a fallbaserad gruppundervisning, fältstudier och arbetsplatsbesök. Aspekter som särskilt genomgående beaktas i kursen är riskbedömning, riskkommunikation, prevention, hållbar utveckling, utsatta grupper samt genus- och mångfaldsperspektiv.

Ett vetenskapligt förhållningssätt präglar hela kursen, med praktisk tillämpning av kunskap och färdigheter från vetenskaplig utveckling. Lärandemålen betonar de epidemiologiska metoderna, riskvärderingen samt bedömningen av den vetenskapliga grunden för miljömässig påverkan.

Klinisk kärna

Kursens kliniska kärna utgörs av nedanstående integrerande uppgifter, med specificerade inlärningsmål. Dessa uppgifter behandlas, inom allmänmedicin, socialmedicin och klinisk arbets- och miljömedicin samt ur ett tvärvetenskapligt samhälls- och populationsperspektiv.

I primärvården bör studenten ha beredskap att komma i kontakt med samtliga av de 107 integrerande uppgifterna. Kursens övriga delar innefattar bland annat:

Mentalt: Beroende/missbruk, depression och utmattningssyndrom, försämrat intellekt, inlärnings- och minnessvårigheter, medvetslöshet/koma, skadat sig själv/självmoordsrisk, stress-/krisreaktion,

sömnstörning, trötthet, ångest-/oro.

Sinnen och nervsystemet: Huvudvärk, hörselnedsättning, känselstörning, lukt-/och smakstörning, långvarig smärta, yrsel.

Cirkulation: Bröstmärta, högt blodtryck, lågt blodtryck, onormal hjärtverksamhet.

Blodbildning och immunförsvar: Blekhet, feber.

Andning: Andfåddhet, blodhosta, cyanos, hosta, nästäppa/snuva.

Matsmältning: Besvär i munnen, buksmärta, diarré.

Ämnesomsättning och endokrina systemet: Viktökning/övervikt.

Urinorgan: Blod i urinen.

Reproduktion: Graviditet, infertilitet/sexuell dysfunktion.

Rörelse: Kraftnedsättning/förlamning, rörelsesvårigheter/tremor, smärta i nacke/skuldra/rygg, svullnad/smärta i led, trauma/skada.

Hud: Bränn-/köldskada, hudtumör/missfärgad hud, hudutslag/rodnad, sår/sårskada.

Utveckling, åldrande: Oväntat dödsfall.

Arbetsformer

Undervisning, med tonvikt på kunskap och förståelse samt färdigheter, sker såväl i primärvårdens kliniska praktik som genom fall- och uppgiftsbaserad gruppundervisning (seminarium, katastrofmedicinsk övning, studiebesök på företagshälsovård och arbetsplats), varvid patienter kan medverka. Föreläsningar, med interaktiva moment, används för att ge introduktion och översikt till de olika ämnesområdena. Riskbedömning och riskkommunikation tränas som en självständig uppgift (projektarbete), i vilken inkluderas informationssökning och värdering av kunskap, med redovisning och diskussion i grupp.

Huvuddelen av gruppundervisningen är tvärprofessionell. Lärarna representerar såväl klinisk som basvetenskaplig kompetens, respektive företräder olika samhällsaktörer. Viktiga inslag i kursen är samarbete med, och medverkan av, representanter från olika samhällsorgan.

Studiebesök ingår i kursen, bland annat för att ytterligare öka kunskapen om andra aktörer inom hälso- och sjukvård utanför landstinget. Arbetsmiljöarbete, som det bedrivs i praktiken, belyses genom arbetsplatsbesök, i samverkan med företagshälsovården.

Examination

För godkänd kurs krävs godkänt på samtliga obligatoriska moment och godkänd examination. Studiebesök, praktiska övningar, gruppundervisningar, redovisning av uppgifter och skriftlig examination är obligatoriska.

För godkänd praktisk övning och gruppundervisning krävs aktivt deltagande, inbegripet muntlig och/eller skriftlig presentation av uppgifter. Här ingår bl a videoinspelning av en allmänmedicinsk konsultation och en diskussion med lärare kring någon av de 107 integrerande uppgifterna. Genus- och mångfaldsperspektiv, riskkommunikation och preventiva åtgärder kommer särskilt att beaktas. Även lärandeportföljen bestående av insända uppgifter och reflexioner i PingPong ingår i examinationen.

Icke-godkänt obligatoriskt moment kompenseras enligt kursledningens anvisningar. Deltagande vid motsvarande moment vid ett senare tillfälle under kursen eller vid nästa kurstillfälle kan krävas.

Examinator kan med omedelbar verkan avbryta en students verksamhetsförlagda utbildning (VFU) eller motsvarande om studenten visar sådana allvarliga brister i kunskaper, färdigheter eller förhållningssätt att patientsäkerheten eller patienternas förtroende för sjukvården riskeras. När VFU avbryts på detta sätt innebär det att studenten underkänns på aktuellt moment och att ett VFU-tillfälle är förbrukat.

I sådana fall ska en individuell handlingsplan upprättas, där det framgår vilka aktiviteter och kunskapskontroller som krävs innan studenten ges möjlighet till nytt VFU-tillfälle på denna kurs.

Övergångsbestämmelser

För kurs som upphört eller genomgått större förändringar ges minst två ytterligare prov (exklusive ordinarie prov) på det tidigare innehållet under en tid av ett år från den tidpunkt förändringen skedde.

Övriga föreskrifter

Kursutvärdering genomförs enligt riktlinjer som är fastställda av Styrelsen för utbildning.

Litteratur och övriga läromedel

Nedan angiven kurslitteratur utgör referenslitteratur

Utöver angiven litteratur nedan används också www.rmv.se (Rättsmedicinalverket)

Allebeck, Peter; Diderichsen, Finn; Theorell, Töres

Socialmedicin och psykosocial medicin

2., [omarb.] uppl. : Lund : Studentlitteratur, 1998 - 198 s.

ISBN:91-44-00612-8 LIBRIS-ID:8352666

[Sök i biblioteket](#)

Allmänmedicin : teori och praktik

Bentsen, Bent Guttorm; Almqvist, Inger; Hey, Mogens; Nilsson, Peter M.

Lund : Studentlitteratur, 1994 - 225 s.

ISBN:91-44-37161-6 LIBRIS-ID:8353619

[Sök i biblioteket](#)

Arbetsjukdom - skadlig inverkan - samband med arbete : ett vetenskapligt underlag för försäkringsmedicinska bedömningar (sju skadeområden)

Westerholm, Peter

2., utök. och rev. utg. : Stockholm : Arbetslivsinstitutet, 2002 - 274 s.

ISBN:91-7045-655-0 LIBRIS-ID:10087841

URL: [Fritt tillgänglig via Göteborgs universitet](#)

[Sök i biblioteket](#)

Björgell, Per; Björgell, Astrid

Jourläkarboken

4., [rev. och uppdaterade] uppl. : Lund : Studentlitteratur, 2002 - 404 s.

ISBN:91-44-01013-3 LIBRIS-ID:8564025

[Sök i biblioteket](#)

Borg, Jörgen

Rehabiliteringsmedicin : [teori och praktik]

Lund : Studentlitteratur, 2006 - 344 s.

ISBN:91-44-04507-7 (inb.) LIBRIS-ID:10242099

[Sök i biblioteket](#)

Environmental medicine

Möller, Lennart

Stockholm : Joint Industrial Safety Council (Arbetskyddsnämnden) :b Karolinska institutet, 2000 - 327 s.

ISBN:91-7522-634-0 (inb.) LIBRIS-ID:8374872

[Sök i biblioteket](#)

Arbets- och miljömedicin

Edling, Christer

3. uppl. : Lund : Studentlitteratur, 2010 - 391 s.

ISBN:978-91-44-05399-8 LIBRIS-ID:11738087

[Sök i biblioteket](#)

Lundgren, C.; Molander, C.

Temaarbete i medicinsk rehabilitering

Liber, 2008

Professionell Utveckling inom läkaryrket

Anderson, Sven-Olof; Björkegren, Karin; Foldevi, Mats; Lindgren, Stefan; Rödger, Stig; Seeberger, Astrid; Troein Töllborn, Margareta; Wahlqvist, Mats

Liber, 2012